

CSEND ÉS KIÁLTÁS

LÁTLELET MAGYARORSZÁGRÓL

2019

A V21 csoport vitaanyaga

TARTALOM

BEVEZETŐ

1. BÚCSÚ A DEMOKRÁCIÁTÓL

Köztársaságból a hűbériség felé

2. JOGÁLLAM HELYETT PÁRTÁLLAM

A törvénytől az önkényig

3. „ÚRI MURI”

Közpénzből magánvagyon

4. CSELÉDSORS

Kiszolgáltatottak és új földesurak országa

5. HAMIS KÜLPOLITIKA

„Pávatánc” és elszigetelődés

Mellékletek

A „V21” csoport tagjai

Azon politikai pártok, szervezetek, körök és csoportok felsorolása, amelyek a vitaanyaghoz hozzászóltak (a végleges változatban)

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG

Balázs Péter elnök

Bárándy Péter

Bod Péter Ákos

Donáth László

Jeszenszky Géza

Gábor Péter koordinátor

BEVEZETŐ

Az Európai parlamenti választás kapcsán Európa szerte kiéleződött a vita azok között, akik a gondok közös megoldását keresik, és akik a maguk külön útját akarják járni. Magyarország ennek a konfliktusnak sokat emlegetett szereplője lett az Orbán-kormány Európától egyre távolodó politikája miatt. A rendszerváltozás után jó ideig hazánk Lengyelországgal együtt élharcosa és követendő példája volt az Európa fejlett térségéhez való gyors felzárkózásnak, a történelmi hátrányokat leküzdő modernizáció beteljesítésének. Az átalakulás azonban a reméltnél fájdalmasabbnak bizonyult. A nemzetközi pénzügyi válság különösen súlyosan érintette hazánkat. Sokan csalódtak magában a rendszerváltozásban, sőt a demokráciában és a piacgazdaságban is, mások új, kipróbálatlan megoldások felé fordultak.

A Fidesznek 2010-től rendkívüli politikai hatalom jutott, és azzal rendkívüli lehetőség is arra, hogy a válságon túljutva és európai pénzekkel meg támogatva élhetőbb és polgárabb társadalmat, szolidárisabb viszonyokat teremtsen. Az egymást követő Orbán-kormányok azonban olyan utat kezdtek követni, amely eltávolítja Magyarországot Európától, és amely meggyőződésünk szerint hosszabb távon kudarcra van ítélve. Nemcsak mi látjuk így, az Európai Unió, más nemzetközi szervezetek és számos EU-tagállam figyelmeztetett a nyugati rendszertől idegen lépésekre és azok veszélyeire, de mindhiába.

A közös demokratikus normáktól súlyosan eltérő politikája miatt az Európai Néppárt 2019. március 20-án hatalmas többséggel bizonytalan időre felfüggesztette a Fidesz tagságát. Lépésében bizonyosan közrejátszott az, hogy az Európai parlamenti választások kampányában döntenie kellett a Fidesztől várt mandátumok és a valódi európai értékek képviselői között. Hazánknak az az érdeke, hogy az Európai Parlamentben a nagy és befolyásos politikai családok – a polgári konzervatívok, a szociáldemokraták, a zöldek és a liberálisok – mindegyikében legyenek olyan magyar pártok, amelyek hitelesen képviselik a magyar választók érdekeit. Orbán Viktor azonban kalandor akciókba fogott, hírhedt szélsőséges pártok és politikusok szövetségét keresve.

2019 az Európai Unióban kritikus év három fontos esemény egybeesése miatt: az Európai Parlament és az Európai Bizottság megújul és a következő öt évre kap mandátumot; eldőlnék a hosszú távú uniós költségvetés (2021-2027) stratégiai céljai és keretszámai; végül mindezzel párhuzamosan zajlanak a brit kilépésről szóló tárgyalások. Ezekből kirajzolódik az európai együttműködés középtávú kilátásainak képe. Történelmi évfordulók sora is figyelmeztet az ország és a nemzet sorsát befolyásoló nemzetközi folyamatok erejére: idén 15 éve léptünk be az EU-ba, 20 éves NATO-tagságunk, 30 éve történt a békés rendszerváltozás, 80 éve tört ki a második világháború és jövőre lesz 100 éve a trianoni békeszerződésnek.

Magyarország számára fontos kérdés, hogy az Európa jövőjét meghatározó döntési folyamatokban parlamenti és kormányzati képviselőink hol jutnak szóhoz és miként foglalnak állást. Ehhez a hazai kormányzást ért kritikákkal is szembe kell nézni, a sértődött és durva visszautasítás helyett arra figyelni, hogy mi az, ami megszívlelendő, és hazánk javát szolgálja. Egy sor roppant fontos ügyben azonban a magyar társadalom hallgat, csendben tűr, talán azért, mert reményt veszett vagy egyszerűen tájékozatlan.

Ebben a helyzetben a V21 arra vállalkozott, hogy a csoportunkban összegeződő sokféle kormányzati tapasztalatot hasznosítva megfogalmazzuk: hol tért el Magyarország az általa szabadon választott és a lakosság nagy többsége által ma is támogatott európai fejlődési pályától. Az ország állapotát tömören összegező „Láttelel” vitaanyag. Azzal a céllal adjuk közre, hogy a politikai pártok, szakszervezetek, különféle civil körök és szervezetek vitassák meg, egészítsék ki. Hisszük, hogy a széleskörű együttgondolkodás hazánk valóságos közállapotairól hozzájárulhat ahhoz, hogy Magyarország mielőbb visszatérjen a polgári fejlődés európai útjára, amit már 1990-ben szabadon választott. A viták tapasztalatával gazdagított és kibővített jelentést 2019 őszén hozzuk nyilvánosságra a magyar és a nemzetközi közvélemény számára.

Budapest, 2019. május 24-én

1. BÚCSÚ A DEMOKRÁCIÁTÓL

Köztársaságból a hűbériség felé

A zsarnokság születése

Az Orbán Viktor által meghirdetett „nemzeti együttműködés rendszere” Európától idegen **önkényuralmat** takar. A demokrácia azon a ponton ér véget, ahol eltűnik a határ magán- és közérdek között, mert az állam azonossá válik az azt elfoglaló politikusok és vállalkozók magánérdekével, így ettől kezdve őket védi és szolgálja. „Amit korrupciónak neveznek, az gyakorlatilag a Fidesz legfőbb politikája” – nyilatkozta leplezetlen őszinteséggel a rezsim egyik ideológusa.

Ennek a rendszernek az egyik legfontosabb eltérése a valódi demokráciától az **elszámoltathatóság** szinte teljes hiánya. Magyarországon a normaszegésből lett norma. Amit régebben hatalommal és a joggal való visszaélésnek neveztek, az ma a hatalom gyakorlása. A rendszer által ismételt szavak és mondatok a valóság elfedésére szolgálnak. A tömegmanipulációt nemzeti konzultációnak hívják. A „védelem” a védelmi pénz beszedését jelenti, a nyugdíjak „megvédése” esetében pedig a magánnyugdíjak központi rekvirálásáról van szó. A „magyar emberek megvédése” a társadalom kettészakításával azonos. A rezsicsökkentés hatóságilag diktált árakat, drágulást és a szolgáltatás romlását hozta magával. A felülről szervezett, állami korrupció a hétköznapiak része lett, így az kevésbé érzékelhető. A rendszer legitimitációját – a legelesettebbek számára bevezetett közmunkán és a tehetősebbeknek kedvező egykulcsos adón túl – a hatalom szimbolikus erejét fitogtató beruházások és a kormány által gerjesztett, idegengyűlöletre építő propaganda-kampányok biztosítják.

A magyar politikai rendszer sajátosságai kimerítik az **„egyenlőtlen játéktér”** vegyes rezsimekre jellemző fogalmát. A hatalmon lévők egyoldalúan úgy működtetik az államot, hogy a demokrácia legalább egy elemét megsértik, ezek: (1) a szabad választások, (2) a polgári szabadságjogok és (3) az egyenlő játéktér: az anyagi források elosztása, a médiaegyensúly, a korrekt jogalkalmazás. Odáig jutottunk, hogy Magyarországon már mindhárom elem sérül, ezért a rendszert semmilyen jelzős szerkezettel ellátva **sem lehet demokráciának nevezni**.

Az Orbán-rendszer nem egyik napról a másikra lett ilyen, hanem az évek során sokat változott. A rezsim a liberális demokráciától már 2010-ben elbúcsúzott. A „fülkeforradalmat” követő években, az „alkotmányos puccs” idején gyorsan átsúszott a hívei által hangoztatott „többségi demokráciából” a jogállamot, az alkotmányosságot, valamint a demokratikus ellenőrző és korlátozó mechanizmusokat nem tisztelő vegyes rendszerbe. Magyarország 2013-ban búcsút vett a jogállamiságtól. Orbán Viktor 2014-es bejelentése az „illiberális demokrácia” kiépítéséről nem egy új rendszer kezdőpontját, hanem további önkényes átalakítását hirdette meg. A rezsimmal az elmúlt években nem az volt a fő baj, hogy illiberális, hanem hogy antidemokratikus. **Hazánk az Európai Unió történetének első tagja, amely eltávolodott a demokratikus rendszertől.**

Hűbéri hálózat

Magyarországon többpártrendszer van, de verseny nélkül; választásokat is tartanak, de érdemi választási lehetőség nélkül. Kétharmados parlamenti többségével élve a Fidesz „állampártként” lép fel és jogalkotásával **pártállami viszonyokat** teremtett. Az Országgyűlés kiüresedett, érdemi viták nincsenek. A törvényhozás kormánypárti képviselők egyéni indítványai alapján, hatástanulmányok és társadalmi párbeszéd nélkül zajlik. A rezsim további autokratikus kiteljesedésével szemben ma már csak az Európai Unió bír korlátozott fékező erővel. Ám az EU-nak nincs kellő jogi lehetősége az antidemokratikus tendenciák megakadályozására, mert eleve azon a feltételezésen nyugszik, hogy jogállamok alkotják. Ezzel együtt az EU szabályrendszere olyan eljárásokat követel meg, amelyek fékezik az Orbán-rezsim nyílt autoriter diktatúrává alakulását.

Az „illiberális demokrácia” **nem demokrácia**, amint a „népi demokrácia”, vagy a „szocialista demokrácia” sem volt az. Az ilyen rendszert autoriter vezető irányítja, aki demokratikus választásokkal kerül hatalomra és nemzetközi szinten hozzá hasonló vezetők támogatják. A vezér létrehoz egy saját személyétől függő, központosított, informális, vertikálisan működő rendszert, amelyben a horizontális beszámoltathatóságnak nincs helye. A rendszerben a politikai lojalitás felülírja a szakértelmet. A sokszínű szolidaritás-hálózatokat, a társadalmi autonómiákat, a független médiát, a civil szervezeteket veszélyesnek, sőt rendszerellenesnek tekintik. Az államot belülről egy politikai klikk foglalja el, ebben egyaránt helyet kapnak családtagok, strómanok, párttagok és lojális kliensek, akik a rendszert ténylegesen működtetik. A **feudális viszonyokhoz** hasonlatos rezsím folytonos átalakulásban van, amelyben a konszolidáció valószínűtlen.

A „vezér” szerepe

A **politikai vezető** – aki önmagát az „őshonos” néppel azonosítja – fellép a nemzetközi gazdasági és politikai élitekkel, csakúgy, mint a bevándorlókkal szemben, akiket mind a nép ellenségének tekint. A vezér alapesetben az erőszakmentes hatalomgyakorlást részesíti előnyben, és ragaszkodik a rendszeres (ám nem tisztességes) választásokhoz, hogy hosszú távú uralmát bebiztosítsa és önmagát „demokratiként” mutathassa be a nemzetközi közvélemény előtt. Az ilyen rezsimek vezetői sokat tanulnak egymástól: hasonló módszerek és technikák forognak köreikben. Mégis, mivel ezek a rezsimek nem diktatúrák, van lehetőség a független társadalmi és ellenzéki akciókra, legális tüntetésekre és spontán változásokra.

A rezsím vezetője a közbeszéd demokratikus újrapolitizálását ígéri, de valójában olyan rendszert honosít meg, amelyet a **központi propaganda-gépezet** és a **kaotikus adminisztráció** jellemez. A beígért „erős állam” valójában az elitkorruptió hálójában vergődő állam, ahol a közpénzek eltérítése nem deviancia, hanem törvényesített és a hatalmi hálózatot működtető jelenség. A rendszer a tulajdon újraelosztásának néha egészen durva módszereit is magában foglalja. A hatalmi elit képviselői a törvényhozást használják fel a korábban privatizált tulajdon átmeneti újraállamosítására, hogy később e vagyontárgyakat önmaguk vagy klientúrájuk részére ismét privatizálják. Ebben a rendszerben a hatalom birtokosai számára minden bevétel gyorsan elveszti közpénz jellegét és magánzsebekbe vándorol.

A politizálás sokkal körülményesebb az önkényes hatalmat gyakorló vezető számára, ha országa **demokratikus államok közösségének tagja**. A többszintű kormányzás, az intézményi együttműködés és a közös demokratikus alapelvek melletti elköteleződés – amelyek az Európai Unió lényegét alkotják – megnehezítik a populista vezérek dolgát. Ezen a ponton a vezető képmutató és cinikus játékba kezd a nemzetközi közösség képviselőivel: felhasználja az együttműködésből származó anyagi hasznot, de elutasítja az együttműködés demokratikus céljait. Az ilyen rendszer sokkal inkább épít az emberek szokásaira és félelmeire, mint bármilyen ideológiára. A félelem hallgatást szül, de téved, aki azt hiszi, hogy a hallgatás csendje jóváhagyást jelent.

Ez a „Látélet” a **csendet megtörő kiáltás** kíván lenni, amely azonosítja és tudatosítja a torz rendszerből fakadó legfőbb problémákat és cselekvésre buzdít annak érdekében, hogy Magyarország visszatérjen a gazdasági és társadalmi felemelkedés általa választott útjára.

2. JOGÁLLAM HELYETT PÁRTÁLLAM

A törvénytől az önkényig

A „nemzeti együttműködés rendszerének” alapjai

A rendszerváltás egyik fő célja a köz javát szolgáló, átlátható demokrácia felépítése volt. Az Európai Unióban együttműködő demokratikus államok rendszerei és normái szolgáltak mintául, az európai jogrend és intézmények meghonosítása pedig eszközül. Ezzel szemben három évtized múltán Magyarország élen jár a demokrácia lebontásában. Az EU-csatlakozás 15. évfordulóján egyetlen érdekcsoport terpeszkedik a hatalom csúcsán. A Fidesz „nemzeti együttműködési rendszere” alapvető **alkotmányos követelmények sorát szegte meg**, hogy leválthatatlanná váljék. Magyarország ma nem alkotmányos demokrácia és nem jogállam.

A Fidesz mint a hatalom kizárólagos birtokosa rendszerszerűen, szinte fogaskerékként egymáshoz kapcsolódóan **bontotta le a jogállamiság intézményeit**. Abban a rendszerben, amelyet Orbán Viktor „illiberális demokráciának” nevez, az alkotmányos demokráciákra jellemző hatalommegosztás, az ellenőrzést garantáló fékek és ellensúlyok már nem, vagy csak alig érvényesülnek. A jogállam lebontásával megvalósult a 2009-ben, Kötcsén általa meghirdetett stratégia, miszerint egy centrális politikai erőter fog létrejönni egyetlen nagy kormányzó párttal, amelyet az állandó kormányzásra berendezkedett politika jellemez. E program meghirdetésének 10. évfordulóján Magyarország már nem demokratikus köztársaság, hanem „pártállam”.

Az Alkotmány helyébe lépő 2011-es **Alaptörvényt** az Országgyűlés csupán kormánypárti szavazatokkal fogadta el. Az Alaptörvény előkészítése sem felelt meg a törvényesség követelményeinek, mivel nem teljesült az átláthatóság, az elszámoltathatóság, a többpárti demokratikus eljárás követelménye. A törvényhozó előzetesen érdemben nem egyeztetett sem a politikai pártok, sem a társadalom képviselőivel. Ezért az Alaptörvény formailag illegitim és a tartalma sincs összhangban a jogállamiság követelményeivel és a társadalom egészének életfelfogásával és értékeivel. A bevezetőjét képező „Nemzeti hitvallás” egyoldalú ideológiára épül és hamis „történelmi hagyományokra” utal.

Az új Alaptörvény 2014 után közel a felére csökkentette az Országgyűlés létszámát. Ez a változás eszközként szolgált arra, hogy a miniszterelnök-pártelnök a kormánypárti képviselőket rövid pórázon tartsa, hiszen jelöltségük, illetve a képviselőség utáni jövőjük személyesen tőle függ. Az Országgyűlés ez által a végrehajtói hatalom ellenőrzése helyett a kormány **kritikátlan szavazógépévé** vált. Az Országgyűlés új házszabályi rendelkezései tovább gyengítették a parlamentnek a végrehajtói hatalmat ellenőrző szerepét és lehetőségeit. A hatalommegosztás elve is súlyosan sérült. Az ellenzéki képviselőknek nincs esélyük érdemben befolyásolni a döntéseket, beleértve a kormánytól független intézmények vezetőinek megválasztását vagy kinevezését.

A demokratikus kontroll kiiktatása

A **köztársasági elnöknek** lehetősége lenne arra, hogy az aggályosnak vélt elfogadott törvényeket alkotmányos kontrollra elküldje az Alkotmánybíróságnak. Azonban az elnököt 2010 óta a pártelnök-miniszterelnök jelöli ki a Fidesz pártkatonái közül és az Országgyűlés engedelmesen megszavazza. A 2012 óta második elnöki ciklusát töltő jelenlegi köztársasági elnök az alkotmányos kontroll jogával mindössze kétszer élt. Az államfő így nem tölti be a törvényhozói hatalom feletti ellenőrző funkcióját.

Az **Alkotmánybíróság** összes jelenlegi tagját a mostani hatalom jelölte erre a tisztségre, ezért az a legkritikább esetben mer csak szembe menni a kormányzati akarattal. Az Alkotmánybíróság hatásköre azzal is megrövidült, hogy kivették a hatásköréből a költségvetéssel, az adózással, az illetékekkel, a járulékokkal és a vámmal kapcsolatos kérdések körét, továbbá az Alaptörvényt módosító rendelkezéseket tartalmilag nem vizsgálhatja. A „gránitszilárdságúnak” nevezett Alaptörvényt már hét alkalommal módosították.

Magyarországon egyedül a **bíróságok** próbálnak még ellenállni a politikai hatalom nyomulásának, de a legfőbb ügyész és az Országos Bírósági Hivatal elnöki tisztét a Fidesz pártkatonái töltik be demokráciákra nem jellemző, hosszú időtartamra szóló mandátummal. A független bíraskodás elleni legújabb támadás a közigazgatási bírósági rendszer felállítása, amely a hatalom számára kényes ügyek – tüntetések, sztrájkok, választási vagy közérdekű adatok kiadása – bírósági vizsgálatát végzi, bírát pedig az igazságügy miniszter nevezi ki.

Az **államapparátus** vezetőit, egészen középvezetői szintig, valamint az állami tulajdonú gazdasági társaságok vezető tisztségviselőit a kormány a 2010-es választásokat követő pár hét alatt lecserélte. A központi közigazgatásban dolgozó köztisztviselőket „kormánytisztviselővé” keresztelték át, ezzel is jelezve, hogy ők a jövőben nem a „közt” szolgálják, hanem a kormányt. A központi közigazgatásban a kiválasztási szempontok tekintetében a szakmai felkészültséget már a középvezetői posztok betöltésénél is megelőzi a politikai lojalitás.

A **gazdaság** területén is megtörtént a demokratikus ellenőrzést gyakorló intézmények hatalmi megszállása: az Állami Számvevőszék elnöke, a Költségvetési Tanács elnöke, a Magyar Nemzeti Bank elnöke és alelnökei, a Monetáris Tanács tagjai, a Gazdasági Versenyhivatal elnöke és helyettesei, a Közbeszerzési Hatóság elnöke már egytől-egyig a kormányzó párt káderei.

A szabadságjogok megnyirbálása

A Fidesz 2010 óta nem csak a teljes állami intézményrendszert foglalta el, hanem törvények sorával csorbította az **alapvető szabadságjogokat**. Korlátozták a sztrájkjogot, csökkentették a szakszervezeti jogosultságokat, szigorítottak az egyházalapítás, a népszavazás, valamint a gyülekezési jog gyakorlásának feltételein, továbbá meggyengítették az ombudsmani rendszert.

A **sajtószabadság** és az információkhoz való hozzáférés alkotmányos alapjog, amelynek legfontosabb eszköze a média. A kizárólagos hatalom kiépítése 2010-ben a média megszállásával kezdődött. A Médiatanács, illetve a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság egyoldalú politikai befolyás alá került. A Médiatanács monopol helyzete nyomán a médiapiac egyoldalúvá vált és a média függetlensége megszűnt. A média eszközeinek túlnyomó többségét (mintegy 500 országos és helyi sajtóterméket és médiumot) egyértelmű kormányzati befolyás alatt álló konzorciumban koncentrálták. Ezzel a lakosság többségéhez csupán az állami rádió, tv és újságok által közölt információk jutnak el. Ezekben a csatornákon történik a lakosság álhírekkel és hazugságokkal való manipulálása (a „Brüsszel” és Soros elleni kampányok, a migráció torz bemutatása), amit tovább súlyosbolnak az egész országot rendszeresen elárasztó óriásplakátok. Mindezt lehetetlen ellensúlyozni, hiszen az ellenzéki pártok képviselői nem is juthatnak hozzá a közszolgálati média eszközeihez.

A hatalom számára fontos az is, hogy a jövő nemzedéke ne gondolkodó, öntudatos, a jogaival élni kívánó állampolgárokból, hanem egyen gondolkodású, egyen ismeretekkel rendelkező, engedelmes alattvalókból álljon. Ezt a célt szolgálta a **tanszabadság** elleni fellépés, a tankönyvek különbözőségének és szabadon választhatóságának megszüntetése, a tankönyvpiac államosítása, az oktatási rendszer országos központosítása és a tankötelezettség 16 évre történő leszállítása is.

Úgyszintén nagy hazai kárral és nemzetközi presztízsünk csökkenésével jár a **felsőoktatás és kutatás** autonóm intézményei elleni fellépés. Az egyetemekhez telepített kancellári rendszert gazdálkodási ésszerűségi okokkal indokolta a kormány, de ez a megoldás alkalmat ad az egyetemi önállóság pénzügyi eszközökkel való korlátozására. A budapesti Közép-Európai Egyetem (CEU) működési feltételeinek ellehetetlenítése mögött nem találni jó szándékú indokot, ez az ügy is komoly nemzetközi tekintélyvesztést és a hazai tudományosságunk érzékeny károkat okozott. Jelenleg is zajlik a Magyar Tudományos Akadémia kutatóintézeteinek leválasztásával kapcsolatos kormányzati fellépés, amelynek indítékai nem világosak. A különféle ügyekben közös az, hogy a politikai hatalom felől nézve független, a kormánynak közvetlenül alá nem vetett intézmények ellen irányulnak.

Tisztességtelen választások

A helyzet demokratikus választások útján történő megváltoztatásának lehetőségét a regnáló hatalom minden eszközzel korlátozza. Az **új választási törvény** eltörölte a kétfordulós választást, így az ellenzéki pártok nem tudnak a két forduló között szövetséget kötni. A törvény lehetővé teszi, hogy a kormányzó pártszövetség a választók kisebbségének szavazataival is a mandátumok kétharmadát kapja meg. Ennek egyik eszköze a választókerületek átalakítása, amely szétdarabolta az ellenzéki többségű területeket. Diszkriminatív és visszaélésre ad lehetőséget az is, hogy a külföldön tartózkodó, de Magyarországon állandó lakóhellyel rendelkező magyar állampolgárok és a határon túli, kettős állampolgársággal rendelkező magyarok más módon szavazhatnak. Az előbbieknél, ha szavazni akarnak, személyesen kell megjelenniük a kijelölt külföldi konzulátusokon, ezzel szemben az utóbbiak levélben is elküldhetik a szavazatukat, ami visszaélésekre adhat lehetőséget, mivel lehetetlen ellenőrizni a szavazat eredetiségét.

Megoldatlan a **pártok kampányfinanszírozásának** kérdése, holott ennek átláthatósága a választások tisztességes lebonyolításának egyik alapfeltétele. Ezzel a helyzettel él vissza az Állami Számvevőszék, amely csak ellenzéki pártok ellenőrzése során talál a működésükben kifogásolni valót: nagy összegű támogatásokat von vissza, illetőleg bírsággal sújtja őket, lehetőleg a kampányidőszakot közvetlenül megelőzően, pedig erre hatásköre nincs, ráadásul az ÁSZ döntéseivel szemben a jogorvoslati lehetőség is kizárt.

Ezzel szemben a Fidesz **költségvetési pénzt** is felhasználva a törvényileg megszabott keretnek sokszorosát költhette kampány célokra. A kormányzat szócsövéné vált és rekordösszegekkel finanszírozott közszolgálati médián és a demokráciákban ismeretlen „kormányzati tájékoztató kampányokon” keresztül juttatja célba a saját üzeneteit. Ám ezt sem az Állami Számvevőszék, sem a Nemzeti Választási Bizottság nem kifogásolja. Az anyagi fölény mellett a kormánypártokat segítik a sajtó és média, valamint a plakáthirdetési viszonyok is, így a választópolgárokat óriási fölényrel érik el a kormánypártok választási üzenetei. 2010 óta a magyar választások szabadok voltak, de nem tisztességesek. A jelenlegi helyzet demokratikus választások útján történő megváltoztatásának lehetősége elé a regnáló hatalom súlyos, gyakorlatilag leküzdhetetlen akadályokat gördített.

3. „ÚRI MURI”

Közpénzből magánvagyon

A verseny korlátozása

Magyarország harminc éve a demokrácia és anyagi jólét reményében hagyta maga mögött a pártállamot és a tervgazdaságot. Társadalmunk zöme támogatta a **piaci rendet**, amelyben nem az uralkodó párt dönt gazdaságról, üzleti ügyekről. A rendszerváltozás kezdetén hazánkban ismét kiépültek az európai piacgazdaság intézményei, a privatizációval és a vállalkozások akadályainak lebontásával megszűnt az állami tulajdon túlsúlya. A nagy átalakulás megrázta a társadalmat, ám a sorstárs országok között Magyarország sikeresnek számított, ha az első évtizedben a magánosítást, a bevont külföldi tőkét, vagy a vállalkozásokba kezdők számát tekintjük. Mára azonban odaveszett a korábbi gazdasági előnyünk. A térségben nálunk a legnagyobb a külföldi tulajdonú cégek részesedése a gazdasági teljesítményből, ám ez nem nemzetgazdaságunk erejét, hanem a hazai tulajdonú vállalkozások fejlődési gyengeségeit jelzi. A visegrádi országok között a negyedik, azaz utolsó helyen állunk a nemzeti jövedelmi szintet tekintve. Úgyisintén hátrébb csúsztunk a nemzetközi versenyképesség terén, a korrupció is nálunk a legsúlyosabb.

A gazdasági visszaélés, bűnözés és korrupció jelenségétől egyetlen ország sem mentes, a mintaként szolgáló Nyugat-Európa sem. A közpénzekkel való bánásmód azonban Magyarországon tovább romlott, viszonyainkat súlyossá teszi az államhatalom különös viselkedése. 2010 óta kormányzati intézkedések sora **korlátozza a gazdasági versenyt** a hatósági szabályozások

kiterjesztésével, szokásos üzleti ügyek „nemzetstratégiainak” nyilvánításával, akár államosítással is. A kormány sok ismeretlen tartalmú külön megállapodást kötött kiemelt nagyvállalatokkal. Míg a hazai kis és nagyobb cégekre rengeteg adminisztratív teher és számos adó hárul, a kivételezett nagyvállalatokkal „barátian” bánt a kormány, gyakran nagyvonalú állami támogatásban részesíti azokat. A gazdaság válságos állapotára hivatkozva egyes kiszemelt ágazatokra különadókat vezettek be, majd az elvonások fokozatos mérséklését a kormánnyal való jó viszonytól tették függővé. Mindez a kiszámítható, tisztességes gazdálkodás normái ellen hat.

Politikusok szűk köre döntött ellenőrizhetetlen módon nagy összegekről, mint például a letelepedési államkötvények osztogatása esetében. Érdemi szakmai és politikai vita nélkül, tisztázatlan módon hatalmas jövőbeli teherrel járó **nemzetközi megállapodások** születnek: ilyen a paksi atomerőmű orosz bővítése, vagy a kínai vasútépítési projekt. A kormányzat szerint minden ilyen beavatkozására van nemzetközi példa, az aktivitását pedig a nehéz gazdasági helyzet, a verseny gyengesége, a külföldi tőke túlzott jelenlége indokolja. Habár mindegyik eszközt alkalmazták már valahol, így együtt sehol nem léteznek, a mai magyar gyakorlat Európában egyedülálló.

Elfolyó közpénzek

Ami feltűnő és különösen aggasztó: a közpénzek elfolyása. A magyar hatóságok **nem lépnek fel** erélyesen a közbeszerzések kijátszása vagy a túlszámlázások ellen. A hatalmi körökhöz közel állók hirtelen meggazdagodása, a tisztességes verseny normáinak nyilvánvaló megsértése esetén tétlen marad az ügyészség, a rendőrség. A kormányoldal rendszeresen visszautal régebbi korrupciós ügyekre, mégsem indultak ügyészségi eljárások. Az állami média az aktuális korrupciós témákat távol tartja a közönségtől.

A kormány-közeli véleményformálók azt terjesztik, hogy az állami eszközökkel is segített **vagyonosodás** a magyar vállalkozói réteg megerősítését szolgálja. Ez az ideológia azonban téves és veszélyes. Korábbi kormányok alatt is láthattunk példákat hatalom-közeli vállalkozók gyors felemelkedésére, ám az adónkból felpumpált cégek a politikai fordulatok nyomán összezsugorodtak, például nemrég hullott szét a Simicska-birodalom. A patrióta gazdaságpolitikára hivatkozóknak tudniuk kell, hogy a politikai kapcsolatokból meggazdagodó vállalkozók a valódi verseny körülményei között nem sikeresek, sőt a közpénzekkel kitömött cégek gyakran további közpénzt igényelnek a fennmaradásukhoz.

Viszonyainkra a külvilág is felfigyelt, a magyar vállalkozók pedig közelről tapasztalták azt a módot, ahogyan Mészáros Lőrinc, Tiborcz István és néhány más politikailag kedvezményezett személy mesés gazdagságra tett szert. A magyar adókból és a felzárkózásunkra szánt uniós pénzekből hirtelen meggazdagodók nem innovációval, értékalkotással emelkedtek ki. Felemelkedésük mögött **mások üzletvesztése**, hatékonyabb vállalkozók – magyarok és külföldiek – kiszorítása is megtalálható. Ezt láthattuk a trafikbotrány idején: a dohányárusítási jogokat magyar kisvállalkozóktól szedték el, és terelték át a kiválasztottakhoz. A magyar földvagyon eladása, átcsoportosítása is bizonyítottan politikai kapcsolatokon múltott, nem törődve a versenyképességgel vagy a helyi gazdák fejlődésének érdekeivel.

Az ilyen gyakorlat nem méltányos, emellett lerontja gazdaságunk hatékonyságát, fejlődési képességét. Amikor az EU költségvetését tápláló, nettó befizető tagországok közvéleménye amúgy is egyre kevésbé hajlik az új tagállamok támogatására, a kiáltó visszaélések tényei **sokat árthatnak** hazánk jövőbeli tárgyalási pozícióinak. Belső hatása, ha lehet, még riasztóbb: milyen karriermintát ad a magyar oligarchák felemelkedése az új generáció számára?

Gazdasági hatalom kormányzati kézben

A kormány olyan mértékben koncentrálja a gazdasági hatalmat, amely szokatlan a piacgazdaságban. Eleve igen kiterjedt a magyar **államháztartás**: az újabb EU-tagállamok között nálunk a legnagyobb az adók, járulékok, illetve formájában elvont jövedelem aránya. Ugyancsak minálunk a legmagasabb az állami kiadások hányada a hazai összterméken belül. A túlzott állami jelenlét akkor is gond, ha a

sokféle elvonás rendje hatékony és áttekinthető lenne, a rengeteg kiadást pedig az Országgyűlés és a közvélemény érdemben ellenőrizné. Am egyik sincs így.

Mindennapi tapasztalataink, amelyeket az adózásrendszerünk nemzetközi értékelései is alátámasztanak: a közpénzek beszedésével és elköltésével sok baj van Magyarországon, a folyamatok nem kellően áttekinthetők. Az újabb törvények a közpénzek felhasználásában eleve tág döntési teret adnak a kormánynak, gyakorlatilag a kormányfőnek. Az Országgyűlésen érdemi politikai szűrés és szakmai nyilvánosság nélkül futnak át a közpénz-beszedés és kiadás tételei. Feltűnő érdektelenséget mutat a parlamenti többség az iránt, hogy **közpénz és közvagyon kikerülhet** az Országgyűlés ellenőrzése alól alapítványi formában vagy egyéb módon (például a Magyar Nemzeti Banknál a nyereségéből fizetett tevékenységek révén).

Az Országgyűlés többször döntött egész iparágakat és széles kört érintő szabályokról érdemi vita nélkül, a jog által előírt és a megfontolt döntéshez illő **szakmai konzultációkat kihagyva**. Úgyszintén gyakran elmaradt az uniós intézményekkel (Európai Bizottság, Európai Központi Bank) való előzetes konzultáció, amint ezt az érintettek többször joggal szóvá tették. De nemcsak a külső szervezetekkel bánik így a kormány: lényeges ügyekbe a hazai társadalmi partnerek (szakszervezetek, munkaadói szövetségek, tudományos körök) sincsenek bevonva. Mindez rontja a gazdasági jogalkotás minőségét. A később mégis szükségessé váló módosítgatások gyengítik a jogállami jelleget, aláássák az üzleti kiszámíthatóságot. Ez a rossz kormányzati gyakorlat is oka annak, hogy a magyar állam nemzetközi hitelkockázati besorolása gyengébb a gazdaság állapota által indokoltnál, és még az utóbbi idők felminősítése ellenére is messze elmarad a visegrádi országokétól.

Fenntarthatatlan fejlődési pálya

A felsorolt gondokkal Magyarország esetében a jó **nemzetgazdasági adatokat** szokták ellenérvként szembe állítani, mintha a kritikákat csakis politikai elfogultság vagy ismerethiány motiválná. A 2008-2009-es válságot már kétségtelenül maga mögött hagyta a gazdaság és – a kelet-közép-európai térség részeként – sokat profitált a kedvező európai konjunktúrából, a külföldi működő tőke hozamaiból és esetünkben különösen az EU felzárkóztató pénzalapjaiból. Az euró-tízmilliárdoknak és a tartós külkereskedelmi többletünknek köszönhetően valóban mérséklődött az ország külső pénzügyi kitétsége. Az államháztartási hiány már évek óta az uniós határértéken belül alakul és az államadósság aránya is megfelelő. Bruttó hazai termékünk is gyorsan nő, noha tudható, hogy a növekedés forrásai között vannak olyan kedvező külső hajtóerők, amelyekkel nem lehet örökre számolni.

Ám a gazdasági teljesítmény már egyáltalán nem annyira rózsás, ha a másik három visegrádi országhoz mérjük hozzá, márpedig számunkra ennek a hasonlításnak van leginkább értelme; nem a sokkal gazdagabb nyugatiak további gazdagodásának üteméhez kell viszonyítanunk. De még a bármely kedvező makrogazdasági adatok sem seperhetik félre a kialakult gazdasági rezsimmal kapcsolatos súlyos aggályokat, amelyek nemcsak a mostani növekedési számok fenntarthatóságára vonatkoznak. A magyar gazdaság az állam rossz működése és a közszolgáltatások süllyedő színvonala következtében **sodródik az európai periféria felé**. A termékek, a beruházások, a foglalkoztatás igény szintje is sok tekintetben a periféria jegyeit hordozza. A bérszínvonal a szomszédos Ausztriától hatalmas mértékben elmarad. A magas hozzáadott értéket termelő új beruházások vagy fejlesztések másutt landolnak. Fő iparágunkká lépett elő a gépkocsi összeszerelés, ami többszörös kockázati tényezőt rejt: az ágazat a konjunktúra romlásának egyik legelső áldozata, a gyártó sorok leállíthatók vagy áttelepíthetők, a munkabérek nyomottak, a fejlesztés és értékesítés külföldi centrumokból történik, eközben a termék maga is átalakul, jönnek a villanyautók és az önvezető járművek. A legfőbb gond, hogy Magyarország olyan pályára került, amely lényegesen eltér a rendszerváltáskor társadalmi egyetértéssel elfogadott irányoktól, eltávolít az európai társnemzetektől, emellett gazdaságilag sem lesz fenntartható.

4. CSELÉDSORS

Kiszolgáltatottak és új földesurak országa

A szociális piacgazdaság feladása

„Európába, de mindannyian” – ez volt a rendszerváltozás ígéreteinek, reményeinek egyike. Az európai fejlődés mintáiból, adottságainkkal és hagyományainkkal számolva, kellett volna megalkotnunk azt a rendet, amelyben a **versenygazdaság hatékonysági kényszere** megfér a **méltányosság, szabadság és szolidaritás** követelményeivel. Ez a törekvés megjelent az 1989-es Alkotmány bevezetőjében a szociális piacgazdaság mint cél felmutatásával. Am a válságos átmenetet követően a remélnél lassabban formálódott ki az új rend, és sok csalódást is hozott. A gazdaság növekedni kezdett, de megnöttek a jövedelmi és vagyoni különbségek is, magas szinten beragadt az infláció és a munkanélküliség.

2008-ban ismét válság érte el hazánkat. A mértéktelen állami eladósodás, a felelőtlen banki hitelezés és a családok túlköltekezése miatt a magyar társadalmat különösen megviselte a nemzetközi krízis. A kormányzati válságkezelés és a masszív külső hiteltámogatás hatására Magyarország túljutott a pénzügyi válságon. 2010 után az új kormány energikusan folytatta a gazdaság átalakítását, a külső sebezhetőség mérséklését, ám mind nyilvánvalóbb lett, hogy a piacgazdaságba vetett – addig sem erős – bizalom széleskörű meggyengülését a hatalom a **saját politikai céljaira** használta fel. Kétharmados parlamenti hatalmával élve a Fidesz háttérbe szorította a gazdasági versenyt. Az állam és a sokrétű, sokérdekű társadalom közötti erőviszonyokat törvények sorozatával fokozatosan a maga javára toltta el. Megszorítások nélküli gazdasági növekedést és párját ritkító versenyképességet ígért, de a valóság másként alakult. A régióban is hátrébb csúsztunk, miközben a méltányosság, szabadság és szolidaritás értékei rendre csorbát szenvedtek.

Az új Alaptörvény már nem is említi a szociális piacgazdaságot. A hatalom szüntelenül a nemzetre és a nemzeti érdekre hivatkozik, ám ténylegesen a **központosított államszervezet** érdekei válnak meghatározóvá. A **helyi önkormányzatok** önálló anyagi lehetőségei fokozatosan beszűkültek, részeként az általános centralizációnak. A kormányzat feladatokat és hatásköröket vett el tőlük: az általános és középfokú oktatást központosította, a járóbeteg-ellátáson kívüli egészségügyi intézményeket is elvonták. Az önkormányzatokhoz delegált államigazgatási feladatok átkerültek a járási hivatalokhoz, amelyeket a megyei kormányhivatalokhoz rendelték, ezzel egy időben a megyei önkormányzatokat súlytalanná tették.

A civil társadalom visszaszorítása

A társadalom sokrétűségét megjelenítő **érdekképviselői szervezetek**, mint a szakszervezetek és a munkáltatói oldalon található szervezetek, kiszorultak az érdekegyeztetésből, legyen szó jelentős társadalmi problémákról vagy mindennapi ügyek előkészítéséről. A politikai erőtől végighajszolt változtatás legutóbbi megnyilvánulása a túlmunkát szabályozó **„rabszolgatörvény”** ügye, amelynek mind a tartalma, mind meghozatalának módja joggal sértette a dolgozói érdekeket és az érdekképviselőket.

A **civil szervezetek** ténykedését sem igényli a hatalom, sőt inkább gyanakvással fogadja. A jó ügyekért dolgozó civileket a hatóságok vegzálják, ha tevékenységük nem esik egybe a kormányzat vagy a kormánypártok aktuális érdekével. Hazánkban amúgy sem erős a civil társadalom, holott a szegények, a hátrányos társadalmi helyzetben élők, a fogyatékosak, a szenvedélybetegek, a támogatásra szoruló embertársaink megsegítésében hatalmas szükség lenne rájuk. A civil szervezetek működésének útjába állított akadályokról értesül a külvilág is; a barátságatlan állami fellépés rontja hazánk külső megítélését.

Az **egyházak** sem mentesültek a függetlenségük állami korlátozásától. Alig egy esztendővel az orbáni „fúlkeforradalom” kezdete után került sor a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi törvény hatályon kívül helyezésére. A 2011. évi új egyházi törvény

kiszolgáltatottá teszi a vallási közösségeket a mindenkori kormánynak és korlátozza a vallási élet sokszínűségét. A kiválasztott két-három tucatnyi felekezet kivételével minden más felekezetet új eljárásra utasított oly módon, hogy ha minden feltételt teljesítenek, nem a bíróság, hanem az Országgyűlés támogatásával válhatnak a „történelmi” egyházakkal egyenlő jogúvá, pontosabban: egyenlő esélyűvé az állam egyházi privilégiumainak elnyerésében. A súlyosbodó nemzetközi nyomás hatására legutóbb 2019-ben módosították átfogó jelleggel a törvényt, ennek nyomán immár négyféle jogi státuszú felekezetet tart nyilván a magyar állam. A megkülönböztetés nyilvánvaló célja változatlan: az államhatalom uralma alatt álló intézményi előnyök és anyagi kedvezmények irányított osztogatása. Az egyházi törvény ügye egyszerre mutatja meg az államhatalom központosító törekvését, az autonóm szervezetekkel és önálló társadalmi léttel szembeni ellenségeségét és a jog felhasználását politikai eszközként.

A központosítás kára

Az állami centralizáció hozhat rövid távú előnyt, a hátrányok viszont később jelentkeznek. Megmutatta ezt a **közmunka** intézményének 2010 utáni kiterjesztése és központosítása: segített a munka világából tartósan kiesett rétegek megmozdításában, de egyben a kormányzathoz és közvetve a kormánypárthoz kötötte az érintetteket. A közfoglalkozásból nehéz az átlépés az értékalkotás világába, a tényleges munkaerőpiacra, holott Magyarországon immár égető a munkaerőhiány.

A központosítás egyre több területre terjedt ki. A **közoktatás** is ennek áldozata lett, mivel az egységesítéstől várt hatékonyságnövelés nem következett be, miközben súlyos veszélyek gyűltek fel. A tankötelezettségi korhatár leszállításáról döntve a kormány korszerűtlen és megalapozatlan képzési ideológiát követett, ismételten figyelmen kívül hagyva a szakmai körök érveit és a sikeres európai példákat. Nagy az esélye, hogy a közoktatásból túl korán kitett fiatalok közül sokan képtelenek lesznek teljes értékű munkát végezni a gazdaságban. A magyar fiatalok iskolázottsága rendkívüli módon függ attól, hogy hol laknak és milyen a család jövedelmi és képzettségi háttere, a társadalmi mobilitást korlátozó meghatározottságba azonban nem szabad belenyugodnunk.

Az **egészségügy** rendszerét sem kerülte el a túlzott központosítás. A rendszer hatásfokáról sokat mond, hogy a magyarok születéskor várható élettartama 4,8 (férfiak esetében 5,6, nők esetében 3,9) évvel alacsonyabb, mint az EU-28 átlaga. Az országban nagy területi különbségek vannak a születéskor várható élettartamban, és általában az egészségügyi állapotokban. Magyarországon az uniós átlagnál jóval kisebb az egy főre jutó GDP, és ebből a kisebb nemzeti jövedelemből csekélyebb arányban fordítanak az egészségügyre, mint az uniós átlag. Így nálunk az egy főre jutó egészségügyi kiadás az uniós átlagnak csupán a fele, holott hazánk az átlagnál rosszabbul áll a legfontosabb rizikófaktorok (dohányzás, alkoholfogyasztás, elhízás) tekintetében. A jelenlegi egészségügyi ellátórendszer hosszútávon így fenntarthatatlan. Az egészségügyi intézmények jelentős része adóssággal küzd, az orvosok és egészségügyi dolgozók száma csökken az elvándorlás miatt (részben a szakmából, részben az országból), és folyamatos az elöregedés. A képzésből kikerülők száma stagnál. A működési engedéllyel rendelkező orvosok és szakdolgozók népességhez viszonyított aránya immár alacsonyabb Magyarországon, mint az Európai Unióban.

A 2010-ben hatalomra került politikai erő azonnal nekiesett a közel másfél évtizede működő, ún. vegyes nyugdíjrendszer egyik lábának, az egyéni tagdíjbefizetésekre épülő **magánnyugdíjrendszernek**. Az államadósság csökkentésére hivatkoztak, de alapvető céljuk a kormány pénzügyi mozgásterének bővítése volt. Az államosított vagyontömeg (mintegy 3000 milliárd forint) közel felét ellenőrizhetetlen pénzügyi-gazdasági tranzakciók során gyakorlatilag „eléggették”. Azon túl, hogy a kormányzat felélte az egyéni megtakarításokat, elmélyítette az állami nyugdíjrendszer jövőbeni szerkezeti problémáit, és megrendítette a nyugdíjcélú megtakarításokba és általában a nyugdíjrendszerbe vetett bizalmat.

Azután az Alaptörvény szűkítette a **nyugdíjellátáshoz** való jogot és megteremtette egyes ellátások megszüntetésének, illetve összegük csökkentésének alkotmányos jogalapját. Az erre épülő törvények már nem ismerik el a **rokkantsági nyugdíjat** és az eddig szerzett nyugdíj várományt sem. Megalázó felülvizsgálatra kötelezték mindazokat, akik korábban jogot szereztek rokkantsági

nyugdíjra, megroppantották jövedelmi biztonságukat. A bevezetett új ellátási rendszer messze nem igazolta a hirdetett megtakarítási elvárásokat, helyette sok tízezer embernek csökkentett összegű új ellátást állapítottak meg. Az Alaptörvény már csak állami célként fogalmazza meg a **szociális biztonsághoz** és a munkával, járulékfizetéssel szerzett ellátáshoz való jogot, ehelyett a hatalom kegyes adományozó szerepe került előtérbe. Az Alaptörvény ugyan a szolidaritáson alapuló állami nyugdíjrendszert hirdeti, de az azt követő jogszabályok inkább gyengítették a generációk közötti társadalmi szolidaritást, sőt szembe állítottak társadalmi csoportokat. A rendszer elősegíti a társadalmat jogosan irritáló, kiugróan magas nyugdíjak megállapítását, miközben az inflációt követő nyugdíjemeléssel a nyugdíjban részesülőket **kizárja a bérnövekedésből**.

Elvándorlás és leszakadás

A tömeges **migrációs emberveszteség** a természetes demográfiai folyamatokkal együtt Magyarország jövőjének legsúlyosabb kérdőjele. Jövedelmi viszonyok, családi motívumok, lakáskörülmények, karrier-szemponatok sokasága formálja az indítékokat, amelyekre állami eszközökkel csak részben lehet hatni. A lakáshoz jutás támogatása az egyetlen, ahol a kormány próbál cselekedni, ettől azonban nem várható fordulat, a lakáspiaci mobilitással ugyanis legalább annyi baj van, mint a lakáshiánnyal.

A fejlettebb országokba történő nagyarányú kivándorlás fő oka a **jövedelmi különbség**, de ide tartozik még az országban kialakult közhangulat, a különféle kisebbségek jogainak folyamatos csorbítása és a teljesítmény alapon való érvényesülés ellehetetlenítése is. A hazai bérek több év lefojtottsága után meglódtak ugyan, de még így is a visegrádi térség szintje alattiak. Az áfa, a személyi jövedelemadó, a társadalombiztosítás és egyéb levonások után kevés nettó jövedelem marad. Emellett létezik, nem is szűk körben, foglalkoztatotti szegénység. A nemzetközi háttérű cégek a magasabb termelékenység mellett további béremeléseket is elviselnek. A kis- és közepes cégeknél azonban rosszabbak a munkavállalók kilátásai, márpedig ebben a vállalati körben dolgozik ma a magyar munkaerő nagyobb része, és itt látszanak növekvő gondok a termelékenységgel kapcsolatban. Az állami bürokráciából fakadó terhek is ezt a kört sújtják legfőképp, miközben az állami nagyberuházásoktól remélt gazdaságélénkítés a legkevésbé a kisvállalkozói kör fejlődését segíti.

A magyar társadalom egy része készen áll a modern technológia befogadására, a digitalizáció miatti változásokra, ám ezek főleg a tőkeerős külföldi vállalatoknál dolgoznak, és éppen ők vannak kiteve a külföldi munkavállalás vonzásának. A gyengén képzett és a dinamikus térségektől távolabb élő fiatal, munkaképes korú polgáraink kilátásai sokkal rosszabbak. A rengeteg felzárkóztatási célú uniós pénz elköltése ellenére sok elmaradt térségből lett **leszakadt térség**. Egy sor kistérségben már súlyos demográfiai aránytalanságok fejlődtek ki. A társadalom nem csekély hányadának mindennapos élménye a kiszolgáltatottság, a jövőtől való félelem.

5. HAMIS KÜLPOLITIKA

„Pávatánc” és elszigetelődés

Harc a szövetségeseinkkel

A tízmilliós, szárazföldre ágyazott Magyarországnak a mai világban erős barátokra van szüksége, hogy biztonságát megóvja, jólétét növelje és önálló nemzeti jellegét megőrizze. Országunk a NATO és az Európai Unió révén hatalmas szövetségi rendszer része lett, amely kitágítja a mozgásterünket és tompítja a káros külső hatásokat. A Fidesz-kormány azonban 2010 után megtörte azt a nemzeti egységet, amely a rendszerváltozás óta az **euró-atlanti tagságot** tekintette a magyar külpolitika sarokpontjának és erre építve alakította ki a szomszédság- és a nemzetpolitikát is.

A NATO-ban Magyarország helyt áll, katonáink több közös műveletben vettek részt, de hadseregünk kicsi és nem kellően felszerelt. Az ország területét csak a NATO-szövetségekkel együtt tudnánk megvédeni külső támadás ellen. Az USA-hoz fűződő kapcsolatunk gerincét is a NATO érdekei képezik, beleértve korszerű amerikai fegyverek vásárlását és az egyoldalú orosz energiafüggőség csökkentését. Az ország stratégiai súlyát is jelzi, hogy Orbánt kilenc év kormányzása után, a közép-európai vezetők közül utolsónak fogadta az amerikai elnök.

„Brüsszellel”, azaz európai szövetségeseinkkel a Fidesz-kormány oktanul szembefordult és „szabadságharcot” folytat velük szemben. Megvétőzza a közös uniós akciókat, kötözködését és szándékos szabályszegéseit pedig úgy állítja be, mintha az EU támadna minket. Ezzel itthon próbál népszerűséget szerezni, miközben keresi a kapcsolatot az európai összefogást bomlasztó, szélsőjobb politikai erőkkel. Viselkedése káros az országra nézve, mert rontja a viszonyt a legfontosabb gazdasági és politikai partnereinkkel és kockára teszi az uniótól nyerhető jövőbeni támogatásokat.

Az EU sok területen közös kormányzást valósít meg, amiben Magyarország is részt vesz, de a kormány elhallgatja, sőt eltagadja, hogy a végső döntéseket a **szuverén tagállamok** kormányainak vezetői hozzák meg közösen. A legfontosabb kérdések (állampolgárság, nemzeti valuta, költségvetés, határvédelem, külügyek stb.) továbbra is nemzeti kézben vannak és maradnak. Önállóságunkat és biztonságunkat növeli a kiépülő európai közlekedési és energiahálózatokhoz való kapcsolódás. Minden ellenkező kísérlet és kaland (Paks orosz bővítése, Budapest-Belgrád vasút kínai kezdeményezésre és kamatostul visszafizetendő kínai kölcsönből) gazdaságtalan és a szuverenitásunkat is csorbítja.

A magyar diplomácia az elmúlt években **leromlott és elszigetelődött**. Az országnak ma kevés barátja akad a nagyvilágban, még a „visegrádiak” sem sorakoznak fel egységesen mellette. A magyar kül- és belpolitikát az EU-ban csupán néhány szélsőséges politikai párt támogatja, például az olasz Lega, az osztrák FPÖ, a német AfD, a francia RN, a holland Szabadságpárt stb.). Az egyes állampolgárok is tapasztalhatják külföldön a politikai képmutatás és a fokozódó nemzetközi konfliktusszint hatásait. A magyarság megbecsülése is csorbul, presztízsünk hanyatlik a világban.

Nyugati konfliktusok, keleti kalandok

A nemzetközi kockázati tényezők közül a Fidesz-kormány egyedül a **migráció** témájára koncentrált, és erre építi választási kampányait. A kormánypropaganda Magyarországot a migráció célszágaként festi le, holott csak tranzit szerepet töltött be egy rövid ideig 2015-ben, egyébként maga is kibocsátó ország. Magyarország területére senkit nem lehet külső kényszerből „betelepíteni”, ha ezt a kormány nem akarja. Ennek ellenére évek óta tombol a belpolitikai érdekből szított migránsellenesség, amely a hamis és felesleges „nemzeti konzultációkkal” együtt óriási költségeket emésztett fel. A Fidesz-kormány ezekben nem a valódi okokat tárta az ország elé, hanem hatalmas nemzetközi összeesküvés képét vizionálta, amelyben az ördögi terv végrehajtója maga az EU. A valóságban az unió azon igyekszik, hogy a migrációt megfékezze és a menekültügyet közös erővel ellenőrizhetővé tegye. Az illegális migráció feltartóztatásának legjobb eszköze a közös európai cselekvés. Az EU a legutóbbi években már sikeresen megakadályozta a nagyarányú bevándorlást.

A makacs EU-ellenességnek is szerepe volt abban, hogy a konzervatív polgári pártok családja, az Európai Néppárt 2019. március 20-án **felfüggesztette a Fidesz tagságát**, mivel kormányzása súlyos aggodalmakat vetett fel a demokrácia és a jogállam normáinak érvényesülését illetően. Így nincs, aki kellő súllyal képviselné a magyar érdekeket az Európai Parlament legnagyobb politikai családjában, holott sorsfordító változások előtt állunk. Most dőlhet el a brit kilépés módja, új Európai Parlamentet választunk, új Európai Bizottság lép hivatalba és befejező szakaszába ér a 2027-ig szóló hétéves uniós költségvetés vitája.

A romló nyugati kapcsolatokat a kormány **„keleti nyitással”** próbálta ellensúlyozni, de ez kevés sikerrel járt. Néhány messzi piac nem képes pótolni az elérhető, jól ismert és kevésbé kockázatos partnereinket. Olyan államok lettek hirtelen a „barátaink”, amelyek politikája az európai demokrácia mércéje szerint nem vállalható. A magyar kormányfő Putyin orosz elnökkel szoros viszonyt ápol, ott volt diktatórikus hajlamú vezetők – például Erdoğan török, vagy Bolsonaro brazil

elnök – beiktatásán, egyedül az EU-ból, és a közép-ázsiai volt szovjet világot is igen kedveli. Kereskedni sok partnerrel lehet és szükséges, de a politikájukat nem kell magunkhoz ölelni.

Oroszország lényeges hatalmi tényező a világban és fontos piaccá is válhat, ha gazdasága stabilizálódik. Terjeszkedő hatalmi ambíciói azonban ma kockázatos partnerré teszik, ezért hagyományos energiafüggésünket nem növelni, hanem csökkenteni kellene és egyéb hosszabb távú üzletekkel, banki kapcsolatokkal is célszerű óvatosan bánni. Figyelni kell **Kína, India** és más hatalmas gazdaságok növekvő világgazdasági szerepére, de a szorosabb viszonyoknak a nagy távolság és a vele együtt szaporodó kockázatok korlátokat szabnak.

Nemzetpolitika választási trükkökkel

A magyar kül- és belpolitika sajátos területe a nemzetpolitika. Törődnünk kell a szomszéd államokban kisebbségi sorban élő magyarokkal, a világban szétszóródott magyar diaszpórával és a megélhetési gondok miatt legújabbban nyugatra vándorló százezrekkel.

A szomszéd országokban, **nemzeti kisebbségként** élő magyarokat úgy kell támogatnunk, hogy ne kerüljön szembe egymással nemzeti önazonosságuk és állampolgárságuk. A kisebbségi jogok a magyar identitás szabad vállalásával és az anyanyelv kiterjedt használatával kezdődnek. A Magyarország által nyújtható támogatást elsősorban olyan intézményekhez kell eljuttatni, amelyek a magyar nyelvű oktatás fejlesztésén, a magyar nyelvű média megtartásán, az anyanyelvi kulturális élet és vallásgyakorlás erősítésén munkálkodnak. A kisebbségi érdekeket az adott ország politikai életébe beágyazott politikai pártok képesek hitelesen megfogalmazni és hatékonyan képviselni. Ám a Fidesz csak azokkal a pártokkal áll szóba, amelyek őt kritikátlanul támogatják és szavazókat hoznak a számára. A történelmi megbékélés szorgalmazása a szomszédos nemzetekkel javíthatja a kisebbségi magyarok helyzetét, de ez nem mehet a magyar kisebbségek jogos törekvéseinek rovására.

A szomszédokat illetően a megoldások keresése helyett ma inkább a **problémák kerülése** a jellemző a kormányra (például a romániai magyar tanintézetek helyzete és ingatlanok visszaszolgáltatása ügyében, vagy a kettős állampolgárság kezelése Szlovákiában). Ukrajnában a magyar anyanyelvi oktatás megőrzése céljából a kormány kétoldalú egyezkedés helyett a NATO és Kijev közeledésének akadályozásával próbálja zsarolni az ukrán felet, ami nyilvánvalóan orosz érdekeket szolgál.

A kisebbségben vagy diaszpórában élő magyarok körében a **magyar állampolgárság** megadása is erősítheti a kötődést a nemzeti identitáshoz. A kettős állampolgárság szabad viselésének feltételeit a magyar államnak kell kivívnia. A kettős állampolgárok nem kaphatnak előnyösebb elbánást sem az itthon élő, dolgozó, adózó eredeti magyar állampolgárokhoz, sem más kettős állampolgárokhoz képest. Fontos, hogy a külföldön dolgozó magyarországi magyarok is ugyanúgy levélben szavazhassanak a hazai választásokon, mint a kisebbségiek a szomszéd államokból. A magyar állampolgárság ne váljék piaci terméké, amit arra jogosulatlanok pénzért megvehetnek. A kettős állampolgárság semelyik hazai párt kezében ne legyen a **szavazatszerzés** eszköze.

A világ magyarsága számára az **anyaország viselkedése**, eredményei és nemzetközi megítélése fontos tájékozási pontként szolgálnak, ennek tudatában kell itthon színvonalas és sikeres politikát folytatni. A Fidesz rendszere azonban néhány nacionalista jelszó mögött ennek éppen az ellenkezőjét valósítja meg. Magyarország ma az európai eszme elutasításáról, az idegengyűlöletről, a régióktól lemaradó gazdasági teljesítményről és a korrupcióról híres. A **magyar nemzet egysége** csak az európai egység keretében valósítható meg. A szomszéd államokban élő nemzetársainknak akkor lesz esélye magyarként megmaradni szülőföldjükön, ha határellenőrzés nélkül, szabadon utazhatnak, vállalhatnak munkát, őrizhetik anyanyelvüket és kultúrájukat az Európai Unió polgáraiként.

UTÓSZÓ

A 2019. május 26-i Európai parlamenti választás jóval több meglepetést okozott a hazai politikai életben, mint az egy évvel korábbi országgyűlési választások. A választói részvétel lényegesen meghaladta a korábbi arányokat és a várakozásokat, a mandátumok pártok közötti megoszlása pedig minden előzetes prognózistól eltért. A Fidesz 13 helye az EP-ben nagyon sok, de kevesebb, mint amire számított. A kormányoldal és az ellenzék osztozása a szavazati arányokon összességében alig változott, ám az ellenzéki oldal lényegesen átrendeződött. Megerősödött a balközép Demokratikus Koalíció és a várakozásokat jóval felülmúlta a szabadelvű, európai orientációjú Momentum. Ezek a pártok új esélyekkel vághatnak neki az európai politizálásnak és az őszi önkormányzati választási küzdelemnek. A Jobbik térvesztésével pedig töredezni látszik a NER-t működtető Orbáni politikai konstrukció, a „centrális erőter”.

Az Európai Parlament egészét tekintve is fontos változás körvonalazódik. A néppárti és a szocialista pártcsalád immár nem éri el együttesen a többséget, ezért legalább egy harmadik (liberális vagy zöld) erőre is szükség lesz ahhoz, hogy érvényes döntések szülessenek, például az Európai Bizottság összetételének vagy az új hétéves uniós költségvetésnek a jóváhagyását illetően. Az európai együttműködést bíráló és bomlasztó, szélsőséges pártok növelték ugyan a szavazataikat, de nem váltak olyan meghatározó erővé, amelynek támogatására rászorulnának a konföderatív Európát építeni akarók.

A „Csend és kiáltás” című vitairattal a V21 csoport a mai hazai állapotainkról kívánt képet adni. Három évtizeddel a rendszerváltozás után megállapítottuk: nem ide indultunk, egészen másfajta világba készültünk. Magyarország ismét visszahanyatlott a nyugati felzárkózás meredek útján, amelyen a lengyelekkel együtt elsőnek indultunk el. Két évtizeddel később ugyanez a két ország torpant meg először és kezdett visszacsúszni oda, ahonnan kiszabadultunk: a hatalmi önkény és a zűrzavaros keleti viszonyok világába.

Mi az oka annak, hogy Orbán Viktor itthon tartós támogatói blokkra tud támaszkodni, miközben folyamatosan gyengíti, sőt felszámolja a demokratikus intézményeket, demagógiával és a keleti zsarnokoktól ellesett módon kormányozza az országot? Mind többen tapasztaljuk, hogy társadalmunk nagy rendszerei – az oktatás, az egészségügy, az önkormányzatok stb. – leromlanak, külföldön pedig a legfontosabb partnereink és szövetségeseink szemében hiteltelenné válik a kormány és lassan immár Magyarország is. Miért hat az emberekre a valóságtól elrugaszkodott „migránszás”, a humánus európai értékrendtől idegen gyűlölködés? Miért ismétlik sokan kritika nélkül a Nyugat szidalmazását és követik vakon a „vezért” kockázatos keleti kalandokba?

A válasz a magyarországi polgári fejlődés viszonyainak kialakulatlanságában, valamint a magyar néplélek múltbeli sebeiben keresendő. Ha ezeket nem tárjuk fel és kezeljük megfelelően, akkor a ma kérdéseire sem tudunk jó politikai válaszokat adni. A rendszerváltozás első két évtizede a kétségtelen eredmények mellett sem hozta meg a polgárság kiszélesedését és megerősödését hazánkban. A rendszerváltozást követően a piacgazdaság lassú fejlődése és az igazságtalan elosztási viszonyok az ország társadalmának gyors és nagymértékű kettészakadásához vezettek. Fájó örökségünk a nemzeti szuverenitás évszázados hiánya. Míg más népek megtanultak a saját ügyeikről önállóan és felelősen dönteni, a magyarság kényszerűen arra gyűjtötte az erejét, hogy ellenálljon az aktuális idegen uralomnak, vagy próbálja meg ravaszul kijátszani azt.

Az „orbánizmus” kihasználja a polgári fejlődés társadalmi hiányosságait ahelyett, hogy a történelmi megkésetttség pótlásán munkálkodnék. Ez a rendszer elvtelen gazdasági és politikai alkuk sorozatával az uniós fejlesztési források megcsapolásra szerveződött, miközben olyan politikai erőnek hazudja magát, amely megteremti a versenyképes hazai tőkés osztályt és európai függetlenségi harcot folytat. Ma sokak számára kilátástalannak tűnik, hogy ettől a rezsimtől törvényes eszközökkel megszabaduljunk. Mások viszont úgy látják, hogy a külső körülmények változása és a helyét, szerepét megfelelő hazai ellenzék nyomása meghozhatja a változást.

Elemzésünk egyik fő következtetése az, hogy hazánk többségének anyagi boldogulása, a javak és jövedelmek igazságosabb elosztása, a társadalmi béke és a hazugságoktól megtisztuló köz- és magánélet csak akkor válhat napi valósággá, ha a hatalmat is európai, demokratikus módon gyakorolják. Hisszük, hogy visszatérhetünk a polgári biztonság és az európai jogállamiság működő, életképes rendjéhez, ennek megvalósításához azonban sokak kemény és elszánt munkájára van szükség. Nem szabad beletörődni abba, hogy a hazug hatalmi érdekekhez való alkalmazkodás kifizetődőbb, mint az igazság keresése és kimondása. Nem szabad hangos vagy néma cinkosként szegődni bármilyen csalárd politikához, becsapni a külföldi támogatókat és befektetőket és sunyin osztozni az ellopott pénzeken. Tudatosítani kell, hogy a magyar nemzeti érdek védelme nem mások gyűlölködő kirekesztését jelenti, akár a szomszéd népekről, akár távoli földrészek lakóiról van szó.

A V21 csoport országos vitára hív minden olyan politikai és érdekképviselői szervezetet, társadalmi kört és egyesületet, amely a szíven viseli Magyarország sorsát és hajlandó tenni is érte. Olvassák el és beszéljék meg a „Csend és kiáltás” című vitairatban foglalt megállapításokat. Az ország állapotának minél szélesebb körű közös értékelése és a teendők közös kialakítása hozzájárulhat ahhoz, hogy a magyar társadalom a 2019. őszi önkormányzati választásokon a demokrácia irányába mozduljon és megkezdődjék a politikai berendezkedés átalakítása.

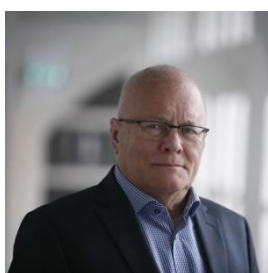
Budapest, 2019. június hó

A V21 csoport

Vélemény, Választás, Változás – az új évszázad Magyarországaért

ANDOR LÁSZLÓ közgazdász, egyetemi docens
EU-biztos (2010-2014)

BALÁZS PÉTER közgazdász, egyetemi tanár - **társelnök**
EU-biztos (2004)
külsőügyi miniszter (2009-2010)

BÁRÁNDY PÉTER ügyvéd
igazságügyi miniszter (2002-2004)

BOD PÉTER ÁKOS közgazdász, egyetemi tanár – **társelnök**
ipari és kereskedelmi miniszter (1990-1991)
a Magyar Nemzeti Bank elnöke (1991-1994)

BOZÓKI ANDRÁS politológus, egyetemi tanár
kulturális miniszter (2005-2006)

ÉRSEK ÁKOS közlekedési közgazdász, jogász
MÁV kormányzati kapcsolatok igazgató (2005-2006)

GÖNCZ KINGA orvos, pszichiáter
ifjúsági, családügyi, szociális és esélyegyenlőségi miniszter
(2004-2006)
külügyminiszter (2006-2009)
európai parlamenti képviselő (2009-2014)

HEGYESINÉ ORSÓS ÉVA
a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke (1995-1998)
szociális és családügyi helyettes államtitkár (2002-2003)

HOLODA ATTILA olajmérnök, közgazdász
energiaügyi helyettes államtitkár (2012)

JESZENSZKY GÉZA történész, egyetemi tanár
külügyminiszter (1990-1994)

KAJDI JÓZSEF jogász
államtitkár, a Miniszterelnöki Hivatal vezetője (1990-1994)

MELLÁR TAMÁS közgazdász, egyetemi tanár
a Központi Statisztikai Hivatal elnöke (1998-2003)

NAGY ZOLTÁN közgazdász
pénzügyminisztériumi államtitkár (1992-1994)
a Gazdasági Versenyhivatal elnöke (1998-2010)

PUSZTAI ERZSÉBET orvos
népjóléti államtitkár (1992-1994)
egészségügyi államtitkár (1998-2000)

RASKÓ GYÖRGY agrárközgazdász
mezőgazdasági államtitkár (1991-1994)

SZÉKELY TAMÁS orvos
egészségügyi miniszter (2008-2010)

Koordinátor
GÁBOR PÉTER mérnök-közgazdász